

KIBRIS BASININDA TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI VE KIBRIS MESELESİNDEKİ ROLÜ (HALKIN SESİ, ZAMAN, BOZKURT)*

*Derya ÇİNİ ŞİMŞEK***

ÖZET

Kıbrıs'ın, bilinen 3500 yıllık tarihinde birçok devletin egemenliğinin ardından Osmanlı Devleti, Ada'yı 1570 tarihinde topraklarına katmıştır. Osmanlı'nın yönetimi altındaki tüm halklara tanıdığı geniş haklar ve yarattığı huzur ortamı yanında Yunanistan'ın yeni kurulmuş olması ve henüz yeterince güçlü olmaması nedenleriyle, Osmanlı yönetimi boyunca bir Türk-Rum kavgasına neden olacak etkili olaylar gerçekleşmemiştir. Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında 4 Haziran 1878 yılında İstanbul'da imzalanan anlaşmayla adanın yönetimi İngilizlere devredilmiştir.

Kıbrıs sorununun temelleri ise, Kıbrıs'ı "Büyük Yunanistan'ın" sınırları içerisinde gösteren ve 1791 yılında çizilip 1796 yılında yayınlanan ilk "Megali İdea" haritasıyla birlikte atılmıştır. Megali İdea düşüncesi çerçevesinde şekillenen Yunan milliyetçiliği Kıbrıs'ta da etkisini ilerleyen zamanlarda göstermiş, bunun sonucu olarak Kıbrıslı Rumlarda ENOSİS fikri giderek yer etmeye başlamıştır. Kıbrıs sorunu, Demokrat Parti iktidarı döneminde milletlerarası bir mesele niteliğine bürünmüştür. 1963 yılında Kıbrıs Türkleri, 1959-1960 Zürih-Londra Antlaşmaları ile kurucu ortağı konumunda bulundukları Kıbrıs Cumhuriyeti'nden Rumlar tarafından, anayasal haklarının ortadan kaldırılması girişimleri sonucu fiilen dışlanmışlar ve ardından başlayan on bir yıllık süreçte sistematik şiddet eylemleri ile karşı karşıya kalmışlardır.

1955 yılında Rum EOKA faaliyetlerine karşı Türk toplumu içinde oluşturulan Volkan isimli teşkilat 1958 yılından itibaren Türk Mukavemet Teşkilatı ismini almıştır. Ulusal bir savunma örgütü olarak kurulan Türk Mukavemet Teşkilatı Gelişmesini son derece gizli bir şekilde yürütmüş, yeraltından çıkarak silahlı mücadeleye giriştiği 1963 Kanlı Noel'ine kadar gizli kalmayı başarmıştır. 1974 Barış Harekâtında Türk Silahlı Kuvvetlerinin Ada'ya çıkan birliklerine yardımcı olan bir milis kuvveti olarak görev yapan teşkilat, Kıbrıs Barış Harekâtının başarıya ulaşması ve Ada'nın iki toplumlu olarak Kuzey ve Güney Kıbrıs halinde bölünmesiyle beraber Türkler üzerindeki Rum tehdidi Türk

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Öğr. Gör. Dr. Başkent Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (ATAMER), El-mek: dsimsek@baskent.edu.tr

Silahlı Kuvvetleri' nin de Ada'da bulunmasının etkisiyle ortadan kalkmıştır. 1976 yılında "Kıbrıs Türk Federe Devleti"nin kurulmasıyla birlikte Kıbrıs Türklerinin ordusu olan "Kıbrıs Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı"na dönüşerek kendisine verilen tarihi misyonu tamamlamış ve tarih sahnesindeki yerini almıştır. 20. yüzyıl siyasi tarihinde Doğu Akdeniz dengeleri, Kıbrıs Sorunu ve Türk - Yunan ilişkilerindeki belirleyici rolü nedeniyle çok önemli bir yer tutmaktadır. KKTC'nin temellerinin atılmasında büyük rol oynayan Türk Mukavemet Teşkilatı son dönemde sadece Kıbrıs'ın değil, Türk-Yunan ilişkilerinin ve Doğu Akdeniz'in siyasi dengelerinin de en önemli belirleyenlerinden biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Türk Mukavemet Teşkilatı, Megali İdea

THE ROLE OF THE ORGANIZATION AND THE CYPRUS TURKISH CYPRIOT PRESS STRENGTH ISSUE(HALKIN SESİ, ZAMAN, BOZKURT)

ABSTRACT

3500-year history of Cyprus, known to many of the State sovereignty of the Ottoman Empire, after the island in 1570. All Nations under Ottoman management recognizes the wide rights and posed next to Greece's new peace be established and yet not strong enough reasons, during the Ottoman rule, a Turkish-Greek fight will be the effective cause of the events did not occur. The Ottoman Empire with the United Kingdom between 4 June 1878 in İstanbul has been transferred to the British, the island's management agreement.

The foundations of the Cyprus problem, Cyprus Greece's "Large" within the boundaries be drawn in 1791 and 1796 published in conjunction with the first "Megali" map. Megali idea shaped within the framework of Greek nationalism in Cyprus also showed in later times the impact, as a result, Cypriot Greek Cypriots of ENOSIS gradually began to place the idea. The Cyprus problem, the Democratic Party has taken on the nature of an international affairs during his reign. in 1963, the Turkish Cypriots, 1959 – 1960 Zurich-London agreements with the Republic of Cyprus, where they are located at the position of the founding partner of the Greeks by the Elimination of constitutional rights de facto excluded as a result of the initiative, and then starting eleven-year period have faced with systematic acts of violence.

In 1955, the Greek Cypriot EOKA against the Turkish community in the activities of the organization named the volcano created since Turkish resistance Organization in 1958. Established as a national defence organisation Turkish resistance Organization conducted a highly confidential manner would've hobbled her progress, starting from the underground armed struggle of his secret to the Bloody Christmas 1963. 1974 Peace the overthrow of the Turkish armed forces to help the troops to the island militia Inculcating the Agency acts as the "Cyprus peace success and the island's two divided into North and South Cyprus as communal with the threat of the Turks of the Greek island of presence in the Turkish armed forces ' influence has been eliminated. in

Turkish Studies

*International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015*

1976 with the establishment of the " Turkish federated state of Cyprus "on the" Cyprus Turkish Cypriots with army Security forces command "indicating that it is the historic mission given to him in the stage has completed and been replaced. 20th-century political history of the Eastern Mediterranean, Cyprus Issue and Turkish-Greek relations is a very important place due to the decisive role. KKTC Presidency of Turkish resistance Organization that plays a significant role in the base in recent years not just Cyprus, Turkish-Greek relations and determines the political balance of the Eastern Mediterranean has been one of the most important.

STRUCTURED ABSTRACT

The island of Cyprus; Eastern Mediterranean at 34.33 and 35.41 North latitude, situated between 32.17 and 34.35 East longitude, is the third largest island in the Mediterranean. The 3500 year old known in Cyprus. Island 500 years after Egypt rule Finike by the Romans, Assyrians, Persians and Romans rule from time to time, the Roman Empire and during the separation of the two in 395, decreased its share of Byzantium. The Eastern Roman Empire, then the Genoese, Venetians, and later appeared before the island controls everything. The Ottoman Empire, Cyprus may 15. 1570 under the command of Lala Mustafa Pasha in the history of the soldier and participated in Ottoman lands on the island on September 9. The foundations of the Cyprus problem, Cyprus Greece's "Large" within the boundaries be drawn in 1791 and in 1796 published the first "Megali" in conjunction with the map.

As a result of the Russo-Turkish war 1877-78 Russian soldiers came to İstanbul, Ottoman territory aroused the interests of England. In terms of the world economy and trade of the Mediterranean knows the importance of the United Kingdom, in the race to establish the colony beginning in 1713, in the Mediterranean trade and economic supremacy in order to obtain and keep an eye on important markets in order to become a judge on the island of Cyprus has been steep and the politics of intimacy with the Ottoman Empire entering into negotiations. On June 4, between the Ottoman Empire and Britain in 1878 and has been transferred to the British, the island's management agreement in İstanbul. the Turkish sovereignty unconditionally 308 in the island, leaving the British and then the Treaty of Lausanne, signed in 1923 according to article; "Turkey, the British Government on 5 November 1914 the Turkish Cypriot sovereignty, starting from the end of the British Empire, have determined the location of the Turks here agree with.

In 1878 under British administration in 1923 and was formally entered in Cyprus, 1925 – 1959 to change the status of the island, Greek Cypriots, have a variety of initiatives. In 1928, Greece; United Kingdom, Russia and France formally for the first time, giving a note to Enosis at the idea of connecting the island to itself. The end of World War II, the Greek Cypriots with Greece Enosis in activities. The Greek Parliament voted on February 28, 1947; The annexation of Cyprus to Greece has taken a decision. The Greek Government, in Exchange for granting to them of the island to the United States of America and England could be the base on the island's involvement in

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

masterminding the latter attack. posted on November 21, 1949 the Greeks applied in accordance with the United Nations for Enosis. This is a reference to the annexation of the island to the Greeks, an introduction to Greece have run about the plebiscite. in the 1950s the island the Turks of the Greek new years attempts had the State even more difficult. On top of that, organizations, youth organizations in Turkey, mainly, began to support the Turkish Cypriots.

The Greek Government, in 1954 has carried the United Nations the issue of Cyprus. The Greek "Enosis" thesis and in response, the Turkish Cypriots "taksim" attempts to reveal your thesis. On the island, Greek Cypriots behind corresponds to the Greece behind Turkey itself had started the show it became clear. The Cyprus problem has been temporarily resolved with the 1960 Treaty, but a problem arises if the Greeks and they were determined to fully implementing the Constitution. The Greek Cypriot leader Makarios, Cyprus has seen as a stepping stone on the way to the Enosis and started to work in this direction. For this reason, to change the base of agreements in 1960. in 1963, the Turkish Cypriots, 1959 – 1960 Zurich-London agreements with the Republic of Cyprus, where they are located at the position of the founding partner of the Greeks by the Elimination of constitutional rights de facto excluded as a result of the initiative, and then starting eleven-year period have faced with systematic acts of violence. in 1955, the Greek Cypriot EOKA against the activities of the Turkish Cypriot community in the organization named the volcano created since Turkish resistance organization (TMT) in 1958, the name of the Peace Operation in 1974, based on continued operations until the end of.

Established as a national defense organization TMT's establishment; EOKA against the attacks of the Turkish people on the people of each village and settlement, protect and educate these groups create defense groups, to prevent the island's annexation to Greece to fight an armed resistance. Would've hobbled her progress is carried out in a manner that is highly secret organization, undertook armed struggle out of the underground secret to the Bloody Christmas 1963. 1974 Peace the overthrow of the Turkish armed forces to help the troops to the island militia Inculcating Cyprus peace success as TMT and the island's Division into North and South Cyprus as a bi-communal, with the threat of the Turks with Greek Turkish armed forces ' presence in the island of influence has been eliminated. in 1976 with the establishment of the "Turkish federated state of Cyprus" on the "Cyprus Turkish Cypriots with army Security forces command" indicating that it is the historic mission given to him in the stage has completed and been replaced. The Agency, 20.century political history of the Eastern Mediterranean, Cyprus Issue and Turkish-Greek relations is a very important place due to the decisive role. Presidency of Turkish resistance Organization that plays a significant role in the base in recent years not just Cyprus, Turkish-Greek relations and determines the political balance of the Eastern Mediterranean has been one of the most important.

Key Words: Cyprus, the Turkish Resistance Organization, Megali Idea

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

GİRİŞ

Akdeniz'in üçüncü büyük adası olan Kıbrıs, 3.572 mil kare yüzölçümü ve Türkiye'ye 40 mil, Yunanistan'a ise 600 mil uzaklığı ile Türkiye bakımından önemli bir konuma sahiptir (Albayrak, 2004: 424). Batı ve Akdeniz'in Doğu kanadına hâkim bulunan Ada; büyük petrol ve doğalgaz rezervlerine sahip bulunan Ortadoğu'ya yakınlığı, buradan ve Avrasya bölgesinden çıkan petrolün ve diğer kaynakların transferinde kullanılan limanlara ve deniz yollarına hâkim bölgededir. Enerji kaynaklarına hükmetmek için bölgede çıkabilecek bir savaşta stratejik bir depo vazifesi görebilecek hava-deniz üssü olarak kullanılabilecek konumdadır ve Ada; kendisini hâkimiyeti altında bulunduracak olan devlete stratejik ve taktik açıdan çok büyük avantajlar sağlayacak bir konumdadır (Sadrazam, 1990: 10–12). Türkiye açısından Kıbrıs'ın başka bir önemi ise; en başta Ada'da aynı soydan gelen, aynı kültürü ve aynı dili paylaştığı Kıbrıs Türk halkının yaşamasından kaynaklanır (İsmail, 1998: 49).

Kıbrıs'ın bilinen 3500 yıllık tarihine göre; ada 500 yıla yakın Mısır egemenliğinde kaldıktan sonra, Finikeliler tarafından fethedilmiş, zaman zaman Asurlular, İranlılar ve Romalıların egemenliğinde kalmış, Roma İmparatorluğu'nun 395'te ikiye ayrılması sırasında da, Bizans'ın payına düşmüştür. Doğu Roma'nın ardından ada önce Cenevizlilerin daha sonra ise Venediklilerin hâkimiyetine geçmiştir. Osmanlı Devleti, Kıbrıs'a 15 Mayıs 1570 tarihinde Lala Mustafa Paşa komutasında asker çıkarmış ve 9 Eylül'de Ada Osmanlı topraklarına katılmıştır (Albayrak, 2004:424).

Kıbrıs sorununun temelleri ise, Kıbrıs'ı “Büyük Yunanistan'ın” sınırları içerisinde gösteren ve 1791 yılında çizilip 1796 yılında yayınlanan ilk “Megali İdea”¹ haritasıyla birlikte atılmıştır (İsmail, , 2000: 1). Megali İdea düşüncesi çerçevesinde şekillenen Yunan milliyetçiliği Kıbrıslı Rumları da etkilemiş ve Mora isyanıyla paralel olarak ENOSİS² amacıyla 1821 yılında Kıbrıslı Rumlar tarafından Kıbrıs'ta da bir ayaklanma hazırlığına girişilmiştir. Ancak bu girişimleri dönemin Valisi Küçük Mehmet tarafından fiiliyata geçmeden ortaya çıkarılarak önlenmiştir (İsmail, 2000: 2).

Yunan milliyetçiliği Kıbrıs'ta da etkisini ilerleyen zamanlarda göstermiş, bunun sonucu olarak Kıbrıslı Rumlarda ENOSİS fikri giderek yer etmeye başlamıştır. Osmanlı'nın yönetimi altındaki tüm halklara tanıdığı geniş haklar ve yarattığı huzur ortamı, diğer taraftan Yunanistan'ın yeni kurulmuş olması, henüz yeterince güçlü olmaması nedenleriyle, Osmanlı yönetimi boyunca bir Türk-Rum kavgasına neden olacak etkili olaylar gerçekleşmemiştir. Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında 4 Haziran 1878 yılında İstanbul'da imzalanan anlaşmayla adanın yönetimi İngilizlere devredilmiştir (Tamçelik, 1997: 17).

308 yıl kayıtsız şartsız Türk egemenliğinde kalmış olan adanın İngilizlere bırakılmasının ardından 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması'nın 19'uncü maddesine göre; “Türkiye, İngiliz Hükümetince 5 Kasım 1914'ten başlayarak Kıbrıs üzerindeki Türk egemenliğinin sona erdiğini ve İngiltere'ye katıldığını kabul etmiş, buradaki Türklerin konumu belirlenmiştir” (Meray, 1993: 31). 1950'li yıllar dünyanın yeniden biçimlendiği yıllardır. Bu biçimlenme içinde İngiliz

¹ Kelime anlamı “Büyük Fikir” olan Megali İdea, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u alarak, Bizans İmparatorluğuna son verdiği günden beri yürürlükte olan bir ülküdür. Megali İdea, İstanbul başkent olmak üzere Girit, Teselya, Epir, Makedonya, Trakya, Ege Adaları, Batı Anadolu, Marmara ve çevresi, Kıbrıs, Trabzon ve civarına sahip, büyük bir Yunanistan'ı kurma hülyasıdır. Yunan halkı, bu hülyayı gerçekleştirebilmek için resmi ve gayri resmi birçok cemiyetler ve teşkilatlar kurmuşlardır. Kurulan birçok cemiyet ve teşkilat, Megali İdea'nın hedefleri arasındaki bütün Türk topraklarına yayılmış ve sistemli bir mücadeleye başlamıştır. Bkz. Soyalp Tamçelik, **Kıbrıs'ın İngiliz İdaresine Geçiş (1878–1919)**, KKTC Cumhurbaşkanlığı Yayınları, Lefkoşa, 1997, s.67.

²ENOSİS, Rumlar tarafından nesilden nesile aktarılan “Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması” ideallerinin tanımlanması maksadıyla kullanılmaktadır. Bkz. Esat Fellahoglu, **Ulusal direnişte Baf köyleri**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1999, s. 4.

İmparatorluğu da çoktan geri çekilme hareketlerini başlatmıştır. İngiltere eski imparatorluk topraklarını gerçek sahiplerine, yerel halklara bırakırken sıra Kıbrıs'a da gelecekti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere, temelde Kıbrıs'taki İngiliz egemenliğinin devam ettirilmesi amacını taşıyan Kıbrıs'ta özerk bir yönetim oluşturma çabasına girişmiştir. Bu amaçla arka arkaya planlar hazırlanmıştır (Sakin, 2014: 462). Yunanistan, Girit adasını ele geçirirken uyguladığı politikayı, Kıbrıs'ta da uygulamayı planlamıştır. Kıbrıs'ta Rum nüfusun giderek artması, Yunanistan'ın bu gerekçe ile hareket etmesinde en önemli dayanak olacaktır. Zaman içerisinde çok sayıda Türk'ün Anadolu'ya göç etmesi sonucu adada Türk nüfusu azalmıştır. Bu durumu dikkate alan Yunanlılar ile adada yaşayan Rum kökenli vatandaşları, adanın Yunanistan'a bağlanmasını öngören ENOSİS düşüncesini savunmaya başlamıştır (Albayrak, 2004: 424-425). Rum halkının 2. Dünya Savaşı sırasında İngiltere ile Yunanistan'ın aynı cephede Almanya'ya karşı birlikte savaşması, Enosis isteğinin gerçekleşmesi konusunda umutlarını arttırmıştı. Bu arada İngiliz sömürge yönetimi adada 1931 Ekim Ayaklanmasından beri uyguladığı baskı rejimi gevşetmiş ve siyasi partilerin kurulmasına izin vermişti. 14 Nisan 1941 tarihinde komünist AKEL (Çalışan Halkın İlerici Partisi) ve sağcı Kıbrıs Ulusal Partisi (KEK) kurulmuştu. Kıbrıslı Rumların bu iki büyük partisi de Enosis isteğini temel prensip edinmişti. Kıbrıslı Rumlar Kendi Kaderini Tayin Hakkını kullanarak, adanın Yunanistan ile birleşmesini istiyordu. Bu esnada adada yapılan belediye seçimlerinde partilerin en önemli söylemi Enosis olmuş ve yerel seçimler sonuçlandıktan sonra da Kıbrıs halkının büyük çoğunluğunun isteğinin bir an önce gerçekleşmesi için harekete geçilmesi çağrısından bulunulmuştu (Akgün, 2012: 135-136).

Rumlar 15 Ocak 1950 tarihinde kilisenin kontrolünde, "Yunanistan ile Birleşme" şeklinde oylamayı ihtiva eden bir plebisit yapmıştır. Kıbrıs Rum halkının %96'sının Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını (ENOSİS) istediğini ileri sürerek, dünya çapında bir kampanya başlatmışlardır (Bekas, 2003: 22-24). 1950 yılında Ada'da yapılan plebisit sonrası Yunanistan'ın ve Rumların Ada'yı Yunanistan'ın hâkimiyetine sokmak için harcadıkları çabalar hızla artmış, 9 Ağustos 1954'de Balkan Paketi'nin imzalanmasından bir hafta sonra (16 Ağustos) Yunanistan İngiltere'yi Birleşmiş Milletlere şikâyet edip Ada'ya self-determinasyon hakkı verilmesini istemiştir (Armaoğlu, 1991: 530). 1950'den itibaren kamuoyunun gündemine gelen Kıbrıs sorunu, başlangıçta Türk Yunan dostluğu çerçevesinde hükümetlerce ikinci planda tutulmaya çalışıldıysa da, 1955'te Türkiye'nin soruna resmen taraf olmasıyla Türk-Yunan ilişkilerinin seyrini belirlemeye başlamıştır (Fırat, 2004: 593).

İki ülke arasında yaşanacak gerilim NATO'ya zarar vereceği düşüncesi ile ABD ağırlığını koyunca, Türkiye ve Yunanistan NATO çıkarlarıyla özdeşleştirdikleri ulusal çıkarlarını göz önüne alarak ortak bir çözümde anlaşma yoluna gittiler. Dolayısıyla, Kıbrıs sorununun ilk evresi Tür-Yunan dostluğu çerçevesinde 1960'ta bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile sonuçlandı. Ancak bu çözüm nihai olmadı ve 1960'larda Kıbrıs sorunu yeniden gündeme geldiğinde, artık Türk-Yunan ilişkileri Kıbrıs'taki gelişmeleri değil, tam tersine Kıbrıs'taki gelişmeler Türk-Yunan ilişkilerini belirlemeye başladı (Fırat, 2004: 593).

1. TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI'NIN KURULUŞU VE ÖRGÜTLENMESİ

Aralık 1956'dan itibaren Demokrat Parti iktidarının Kıbrıs Politikası'nda ciddi bir değişiklik meydana gelmiştir. Hükümet, bu tarihten başlayarak bu döneme kadar savunduğu statükonun devamı ve adanın Türkiye'ye geri verilmesi tezlerini terk ederek kendi kaderini tayin ilkesi ile ilgilenmeye yönelmiş ve taksim tezini savunmaya başlamıştır (Sakin, 2014: 468). Bu tarihte Kıbrıs'ta, Rumların Ada'da başlattıkları terör faaliyetleri de artmaya başladı. Ada'da artan tedhiş olayları neticesinde EOKA sadece Türkleri hedef almıyor, kendi ideolojisine karşı gelen Rum ve İngilizleri de hedef alıyordu (Gürel, 1984: 143 – 146). Türk Mukavemet Teşkilatı, kurulmadan önce Rum EOKA faaliyetlerine karşı Türk toplumu içinde başka küçük örgütlenmeler

Kıbrıs Türkleri tarafından meydana getirilmiştir. Bunların başında Kıbrıs'ta kurulan ilk direniş örgütü olan "Volkan" gelmekte idi³. Volkan, EOKA'ya karşı mücadeleye başlamış ve bunda imkânları ölçüsünde başarılı olmuştur. Fakat EOKA karşısında Volkan zaman içerisinde gerilemeye başlamıştır. Kıbrıslı Türklerin bir kısmı Volkan örgütünü EOKA karşısında yetersiz buldukları için 9 Eylül cephesini kurmuşlardır. Zaman içerisinde Volkan örgütü gibi 9 Eylül örgütlenmesi de EOKA örgütü karşısında etkisiz kalması sonucu yeni bir örgütlenme ihtiyacı doğmuştur. Bu örgüt, 23 Kasım 1957 akşamı Rauf Denктаş, Mustafa Kemal Tanrısevdi ve Dr. Burhan Nalbantoğlu tarafından kurulacak olan efsanevi direniş örgütü Türk Mukavemet Teşkilatı⁴ (TMT)'dir (Emircan, 2000: 149). Bu teşkilat 1958 yılından itibaren 1974 Barış Harekâtı'nın sonuna kadar faaliyetlerine devam etmiştir (Tuncel, 2005: 79). TMT'nin yayınladığı ilk bildiri (Emircan, 2000: 157), 26 Kasım 1957 akşamı Kıbrıs Türk Lisesi öğrencileri tarafından teksir edilip hazırlanmıştır (Emircan, 2000: 150).

Bu sırada Rauf Denктаş, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanlığı görevinde bulunuyordu. Kıbrıs sorunu, 9-12 Aralık 1957 tarihinde Birleşmiş Milletlerin Birinci Komisyonu'nda tartışıldı. 12 Aralık 1957 tarihinde ise Türkiye, Birleşmiş Milletleri uyardı; "Yunanistan tezi kabul edilirse Kıbrıs'ta iç savaş çıkabilir" (Halkın Sesi, 13 Aralık 1957). Bu sırada Türk Talebe Birliği, Dr. Fazıl Küçük'e: Türkiye Milli Talebe Birliği olarak 5 bin öğrencinin, Kıbrıs'ta çıkacak bir iç savaşta gönüllü olarak katılmak istediklerini belirten bildiriye 18 Aralık 1957 tarihinde bildirdi (Halkın Sesi, 19 Aralık 1957). Rauf Denктаş, Dr. Küçük ile birlikte Ankara'ya giderek Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile görüşmelerde bulundu. Bu görüşmede Denктаş, Zorlu'ya TMT hakkında bilgi verdi (Gazioğlu, 2000a: 15).

TMT'nin kuruluşunun ikinci adımı ise Ankara'nın Kızılay semtinde bulunan Modern Palas'ta yapılan gizli bir toplantı ile olmuştur. TMT faaliyetlerinin alacağı yeni boyutun tartışıldığı bu gizli toplantıya sivil kıyafetler ile General Daniş Karabelen, Yarbay Rıza Vuruşkan ve Binbaşı İsmail Tansu; Kıbrıs'tan Dr. Fazıl Küçük, Rauf Denктаş ve Dr. Burhan Nalbantoğlu katılmışlardır. Bu toplantıda Vuruşkan'ın ilk bayraktar olarak Kıbrıs'a gitmesi kararlaştırılmış ve TMT'nin bu ikinci kuruluş dönemindeki işleyişi kurgulanmıştır (Batur, 2007: 185-186). TMT için önemli kabul edilebilecek bir diğer toplantı 22 Temmuz 1958 tarihinde Dışişleri Bakanlığında gerçekleşmiştir. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Kıbrıs'ta mukavemeti örgütleyecek olan Özel Harpçiler, General Daniş Karabelen, Albay Eyüp Mater, Yarbay Rıza Vuruşkan, Binbaşı İsmail Tansu, Yüzbaşı Rahmi Ergün ve Yüzbaşı Mehmet Özden'den oluşan heyeti kabul etmiştir. Bu toplantıda Dışişleri Bakanı mukavemetin mahiyetine dair görüşlerini açıklayarak, Türk köylerinde çok güçlü savunma tedbirleri alınmasını istemiştir. Böylece Kıbrıs Türk Toplumu'nun can güvenliği garanti altına alınabilecektir. Toplantı'nın bir diğer gündem maddesinin de Kıbrıs'a yapılacak malzeme sevkiyatı olduğu bilinmektedir (Gazioğlu, 2000b: 21).

TMT resmi olarak kuruluşunun duyurulması ise, 1 Ağustos 1958 tarihinde, T.C. Hükümeti'nin izni ile Genelkurmay Özel Harp Dairesi subayları tarafından, dönemin Kıbrıs Türk Toplumu liderlerinin yardımları ile olmuştur. Komuta kademesinde bulunan Türk Subaylar hariç yalnızca Kıbrıslı Türk gençlerden oluşturulan örgüt, Ankara'daki Genel Merkezinden yönetilmiştir (Tansu, 2002: 15). 23 Temmuz 1958 tarihinde İngiltere TMT'yi yasadışı ilan etmiş ve aynı gün elli Türk'ü teşkilattan oldukları gerekçesi ile tutuklanmışlardır. Tutuklu sayısı kısa sürede altmış üçe

³ Volkan ismi "Var olmak Lazımsa Kan Akıtmamak Niye" kelimelerinin ilk harflerinden oluşmaktadır. Dr. Fazıl Küçük, örgütün sevk ve idaresinden sorumlu pozisyonunda idi. Volkan örgütü hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet S. Emircan, **Kıbrıs Türk Toprağıdır**, Tükar Yayıncılık, Ankara, 2000, s.149.

⁴ TMT, bir ulusal savunma örgütüydü ve esas amacı da EOKA saldırılarına karşı Türk halkını korumak, her köyde ve yerleşim yerinde halkı organize edip savunma gurupları oluşturmak, bu gurupları eğitmek, adanın Yunanistan'a ilhakını önlemek için mücadele etmek ve silahlı bir direniş örgütlemektir. TMT bu amaçla Türkiye'den silah getirecek, gençleri eğitecek ve tüm köylerde savunma gurupları kuracaktı. Bkz. İsmail, **Kıbrıs Sorununun Kökleri**, s. 358-359.

yükselmiştir (Gazioğlu, 2000b: 30-33). TMT'nin ilk örgütlenmesinde, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu, Kıbrıs Türk'tür Partisi, Kıbrıs Türk Liseleri Mezunlar Birliği, Türk spor kulüpleri, Türk Liseleri, Türk polisleri ve öğretmenleri, köylerde ise güvenilir Türk muhtarlarının çevresinde oluşturulması çalışmaları başlatılmıştır (Akkurt, 1999: 47). Ulusal savunma örgütü olan TMT'nin kuruluş amacı şu şekilde açıklanmıştır; EOKA saldırılarına karşı Türk halkını korumak, her köyde ve yerleşim yerinde halkı organize edip savunma gurupları oluşturmak, bu gurupları eğitmek, adanın Yunanistan'a ilhakını önlemek için mücadele etmek ve silahlı bir direniş örgütlemektir. TMT bu amaçla Türkiye'den silah getirecek, gençleri eğitecek ve tüm köylerde savunma gurupları kuracaktır (İsmael, 2000: 358-359).

2. TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI'NIN FAALİYETLERİ

2.1. 1958–1963 Dönemi Türk Mukavemet Teşkilatı

TMT'nin kurulmadan önce başlayan ve devam eden 1955 – 1959 yılları arasında EOKA örgütü saldırılarında 278 Rum, 142 İngiliz ve 84 Türk öldürüldü (Tolgay, 1998: 16 – 17). Türk kamuoyu, “Taksim Tezini” 1958 yılından itibaren destekledi (Gürel, 1984: 143 – 146). İngiltere, 19 Haziran 1958 tarihinde İngiliz Başbakanının adıyla anılan Mcmillan Planını hazırladı, bu plan, Ada'daki toplumlar ve Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında ortaklık kurulmasına dayandırılmıştı. 1 Ekim 1958 tarihinde İngiltere planı resmen ilan etmiş, Türkiye, plana derhal uyararak, plan gereği temsilcisini aynı gün Ada'ya göndermiştir (Gürel, 1984: 143 – 146). Türkiye böylece, Kıbrıs'ın idaresine fiilen katılmış oldu. Yunanistan konuyu bir kez daha BM'ye götürdü. Ancak BM Genel Kurulu başvuruyu reddetti. Yunanistan artık görüşmeden başka bir yol kalmadığını kabullenmek zorunda kaldı. 1958 yılı, Kıbrıs konusunun çözüme ulaşması yolunda büyük ilerleme kaydedilen bir yıl olmuştur (Armaoğlu, 1963: 520).

11 Şubat 1959 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Menderes ve Yunanistan Başbakanı Karamanlis Zürich'te bir araya gelerek 27 maddelik bağımsız bir devlet olarak Kıbrıs halklarının durumunu belirleyen Zürich Antlaşmasını imzaladı (Armaoğlu, 1991: 533). Zürich Antlaşması hükümlerini aynen, İngiltere Başbakanı Macmillan, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Menderes, Yunanistan Başbakanı Karamanlis, Türk toplumu adına Dr. Fazıl Küçük, Rum toplumu adına da Makarios 19 Şubat 1959'da Londra'da imzalandı. Bu antlaşmaları Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile birlikte Ada'daki iki toplum, eşit statüde iki kurucu ortak olarak imzaladı (Armaoğlu, 1963: 555–560).

Kıbrıs Cumhuriyeti 1960 yılında kurulurken Rum tarafı ENOSİS kampanyasına ara vermiş, ancak bu saplantılarından vazgeçmemişlerdi. Makarios'un; “Cumhuriyet bizim için ENOSİS'e sıçrama tahtasıdır.” şeklinde açıklamada bulunması da bu durumun bariz bir göstergesi olmuştu. Türk tarafı da bu durumdan kendisine bir ders çıkararak Türk Mukavemet Teşkilatı'nı dağıtmayarak gelecek karanlık günlerin tehditlerini karşılamak üzere hazırda beklemek üzere yeraltına çekilmişti. Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulması ile ilgili çalışmalar yapılırken, anlaşmadan ENOSİS'e bir sıçrama tahtası olarak kabul eden Rumlar kilit mevkileri ele geçirmişler ve Türker'e karşı çeşitli baskılara başlamışlardı (Sadrazam, 1990: 28). TMT yeraltında kaldığı 1 Ağustos 1958 – 21 Aralık 1963 döneminde; örgütlendirilmiş, eğitilmiş, silahlandırılmış ve Rumların muhtemel bir saldırısına karşı hazır duruma getirilmiştir. 21 Aralık 1963 tarihinde yeraltından çıkarak 20 Temmuz 1974 tarihine kadar tarihi direnişini yapmış ve Rumların ENOSİS hayaline set çekmiştir (Tansu, 2002: 15).

2.2. 1963–1974 Dönemi Türk Mukavemet Teşkilatı

Zürich ve Londra Antlaşmalarının ardından hazırlanan 1960 Anayasasından, Rum lider Makarios memnun değildi. Türkler beş şehirde belediye kuracaklarını açıklayınca Makarios, bu belediyeleri tanımadığını bildirdi. Makarios'un tavrı 1960 Anayasasına aykırıydı. Makarios,

Londra ve Zürich Antlaşmalarını tanımayan Papandreu'un Yunanistan'da iktidara gelmesini müteakip, Türk tarafının reddedeceğini bildiği 13 maddelik Kıbrıs Anayasasında değişiklik yapılması ile ilgili teklifini 30 Kasım 1963 tarihinde Ada'daki Türk toplumuna ve ilgili devletlere, iletmiştir. Türk toplumunu basit bir azınlık haline dönüştürecek bu teklifler Türkiye tarafından 16 Aralık 1963 tarihinde reddedildi (Armaoğlu, 1991: 786).

1963 yılında EOKA saldırıları aleni ve yaygın bir hal almış; 12 Aralık'ta Pigi Köyü'ne baskın düzenlenmiş (Halkın Sesi, 13 Aralık 1963), 15 Aralık 1963 tarihli Halkın Sesi Gazetesi; "Türklerin Adaya Müdahalesi Mukadderdir" (Halkın Sesi, 15 Aralık 1963) başlığı ile Türkiye'nin adaya müdahale isteğini dile getirmiştir. 20 Aralık 1963 tarihinde Anayasa gereğince Kıbrıs ile ilgili her yıl yapılması gereken Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Dışişleri Bakanlarının iştirak ettiği toplantı yapılmış (Halkın Sesi, 20 Aralık 1963), 21 Aralık 1963 tarihinde Rumlar tarafından 3 Türk ölmüş, 3 Türk'te bu esnada yaralanmıştır. Aynı gece Girne kapısından Türk bölgesine giren silahlı Rumlar önce Atatürk'ün heykelini, ardından Denktaş'ın bürosunu ve tarihi Selimiye Camiini kurşunlamışlardır (Halkın Sesi, 22 Aralık 1963).

Bu olaydan sonra TMT yeraltından yer üstüne çıkmış, Kıbrıs Türk Halkının savunulması görevini fiilen üstüne almış ve uzun bir mücadele dönemine girmiş, TMT' nin başkent Lefkoşa'daki yer üstüne çıkışı fiili saldırılar ve direnişle bu şekilde gerçekleşmiştir. Diğer kazalardan Magosa' da ise daha saldırı başlamadığı için Sancaktar halkı kale içinde toplandıktan sonra TMT' nin yeraltından çıktığını açıklamıştır (Mutlu, 2007: 79-81). TMT mücahitleri, Lefkoşa'da daha önceden tespit edilmiş mevzilere 23 Aralık sabahı yerleşerek, savunma düzeni almışlardır. Lefkoşa ve çevresini savunan mücahitlerin sayısı 400 kadardır. Fakat bunların hepsi silahlı değildir. Türk Emniyet mensupları ve sivil halktan kişiler muhtelif cephelere giderek mücahitlere katılmışlardır. 5000 Türk'ün yaşadığı Küçük Kaymaklı bölgesi 800 Rum tarafından kuşatılmış, Lefkoşa'daki çatışmalar 26 Aralık'a kadar sürmüştür. Bu sırada mücahitler Çağlayan köyünde yaşayan Türklerin Lefkoşa'ya ve Küçük Kaymaklıda yaşayan 5000 kişinin 4500'ünün Hamit Köy'e güvenle nakledilmeleri sağlanmıştır. Kumsal bölgesinde ise Rumlar 9 Türk'ü öldürmüşler ve 150'sini de rehin almışlardır (Mutlu, 2007: 91-92).

Bu dört günlük çarpışmalar sırasında Lefkoşa merkezi 240 mücahit ve bu mücahitlere katılan gönüllüler tarafından savunuldu. Rumlar bu çarpışmalarda Küçük Kaymaklı bölgesine, neredeyse bölge tamamen boşaldıktan sonra, Kumsal ve Tahtakale bölgesine ise tamamen boşaltıldıktan sonra girmeyi başarmışlardır (Mutlu, 2007: 91-92). Rumlar 3 Şubat 1964'te Baf yakınlarındaki Hulu köyüne, 13 Şubat 1964'ü gösterdiğinde ise Limasol'un Türk kesimine saldırmışlardır (Halkın Sesi, 14 Şubat 1964). 25 Nisan tarihinde 300 kadar Rum kuvveti Girne yakınlarında iki düzine mücahidin savunduğu Saint Hilarion kalesine taarruz etmiştir. 2 gün süren çatışmalarda 6 mücahit ölmüş, 6'sı ise yaralanmıştır (Mutlu, 2007: 92-93). 1963-1964 baharı sırasında çok sayıda Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum öldürülmüştür. 25000 kadar Türk, büyük bir güç dalgasıyla malını mülkünü geride bırakarak evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu toplamı Kıbrıslı Türklerin yalnız ve Rumlarla birlikte yaşadıkları 103 köyden 18667 kişi ve kısmen boşaltılan diğer köylerden kaçan binlerce Türk oluşturmaktaydı (İsmail, 1998: 177).

Kıbrıs meselesinin çözümü için 1965 yılı içerisinde başlayan Türk -Yunan görüşmeleri, Yunan -Rum birliklerinin 15 Kasım 1967 tarihinde Boğaziçi ve Geçitkale köylerine saldırmasına kadar aralıklarla devam etmiştir. Rum birlikleri Türkler tarafından kontrol altında bulundurulmuş Geçitkale ile Boğaziçi köyleri arasındaki yolu kullanmak istemişler, Türklerin bu teklifi kabul etmemesi üzerine saldırıya geçip iki köyü işgal etmişlerdir (Armaoğlu, 1991: 798). 15 Kasım 1967 tarihinde Geçitkale ve Boğaziçi Türk köylerine yapılan saldırıda (Halkın Sesi, 16 Kasım 1967- 20 Kasım 1967) 24'ü mücahit olmak üzere 27 Türk hayatını kaybetmiştir (Mutlu, 2007: 92-93). Geçitkale-Boğaziçi köylerine yapılan saldırı karşısında Türk Hükümeti 16 Kasım'da TBMM'yi toplayarak, anayasanın savaş ilanı ve yurt dışına asker gönderilmesine dair maddesine dayanarak 435 üyeli

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

meclisin 432'sinin desteği ile Ada'ya müdahale kararı almıştır (Halkın Sesi, 17 Kasım 1976–18 Kasım 1976). Türk hükümeti müdahaleden önce “Daha önce Ada'ya çıkmış bulunan 20000 Yunan askerinin Ada'dan çıkarılması, Grivas'ın Ada'yı terk etmesi, can ve mal kayıpları için tazminat verilmesi ve Türk bölgelerinin ihlal edilmemesi” dâhil 13 maddelik bir nota yayınlamıştır (Armaoğlu, 1991: 798-799). 27 Aralık tarihinde adaya çıkan üç garantör ülkenin askerlerinden oluşan “Barışı Koruma Kuvveti”, 30 Aralık'ta Türk ve Rum bölgelerini ayıran Yeşil Hattı belirlemiştir (İsmail, 1998: 87).

1964–1968 döneminin Türk toplumuna kaybettirdiklerinin bilânçosuna bakılırsa; 1210 kişi hayatını kaybetmiş; 2500 kişi yaralanmış; 1050 kişi kaybolmuş; 27000 kişi göçmen durumuna düşmüş; 103 köy yakılmıştır (Emircan, 2000: 163). Teşkilatın 1963'ün Aralık ayında yer üstüne çıkmasıyla beraber halktan çok büyük bir miktar gönüllü TMT'ye katılmıştır. Bu esnada yaklaşık mevcudu 6000 olan TMT yeni katılımlarla hızla büyümüş ve bu büyümeyle beraber hiç askeri eğitim almamış büyük bir mevcut oluşmuştur. Mevcut olan 6000 mücahidin de sadece yaklaşık dörtte biri olan 1488'i Türkiye'deki kamplarda askeri eğitimden geçirilmişlerdir (Emircan, 2000: 89). 1973 tarihinde TMT adada yaptığı eğitimleri arttırmış ve teşkilata yeni mücahitler kazandırmıştır (Bozkurt, 12 Ocak 1973). 16 Şubat 1973 tarihinde Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı'na (Bozkurt, 17 Şubat 1973) seçilmiş olan Rauf Denктаş, TMT'ye olan desteğini devam ettirmiştir (Bozkurt, 21 Ağustos 1973).

2.3. 1974 Barış Harekâtı ve Türk Mukavemet Teşkilatı

1968 Haziran ayında başlayan ve Kıbrıs'a yeni bir düzen getirme amacını taşıyan toplumlararası görüşmeler, altı yıl devam etmesine rağmen, 1974 yılı geldiğinde en küçük bir mesafe dahi alınamamıştır (Armaoğlu, 1991: 801). Türkiye'de 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimlerde (Bozkurt, 15 Ekim 1973) Cumhuriyet Halk Partisi, Milli Selamet Partisi ile 26 Ocak 1974 tarihinde koalisyon hükümeti kurmuş ve Bülent Ecevit Başbakan olmuştur (Bozkurt, 27 Ocak 1974). Mayıs 1974'te ise Türkiye ile Yunanistan arasında Ege kıta sahanlığı sorunu (Bozkurt, 30 Mayıs 1974–5 Haziran 1974) yaşanmış, Kıbrıs'ta ise Nikos Samson liderliğinde EOKA-B ve RMMO tarafından 15 Temmuz 1974 tarihinde darbe yapılarak Makarios devrilmiş, Kıbrıs Elen Cumhuriyeti ilan edilmiştir (Halkın Sesi, 16 Temmuz 1974–16 Temmuz 1974; Zaman, 19 Temmuz 1974). Bu gelişmelerin ardından Türk Dışişleri Bakanı Turan Güneşi şu açıklamada bulunmuştur: “Adanın tek meşru yönetimi, Kıbrıs Türk yönetimidir” (Zaman, 19 Temmuz 1974). Bu açık müdahale karşısında Ada'da beklentiler artmıştır (Zaman, 19 Temmuz 1974). Türkiye, Garanti Antlaşmasından doğan gerektiği zaman Kıbrıs'a müdahale edebilme hakkının bulunması sebebiyle, deniz aşırı harekât için gerekli hazırlıkları yapıyor, mevcut imkânlarını sürekli geliştiriyordu (Evcil, 1990: 21). Bu sırada Rum tarafı da hazırlıklar yapmakta idi (Zaman, 6 Mayıs 1974). 1963 Kanlı Noel olaylarından 1974 Temmuz'una kadar Türk kara, deniz ve hava kuvvetlerinde ortaya çıkan her bunalım, kuvvetler arası koordinasyonda iyileştirmeye yol açmıştı. Gerek 1964 ve gerekse 1967'de Kıbrıs'a çıkarma kararı alındığında, ordunun havadan bir harekât için olanakları hemen hiç yoktu. 1974 Temmuz'unda; iki taburu paraşütle atabilecek, bir taburu helikopterle taşıyabilecek, dört taburu bir kısım tank ve topla birlikte tek seferde denizden çıkarabilecek durumda olan Türk ordusu, bu kabiliyetini 2–3 saatte iki taburu paraşütle atarak, bir taburu helikopterle taşıyarak ve 48 saat sonra da 4-5 taburu denizden çıkararak takviye edebilecek imkân ve kabiliyete sahip bulunmakta idi (Evcil, 1990: 21).

Türkiye, Garanti Anlaşmasının 4. maddesinin verdiği yetkiye dayanarak İngiltere ile beraber Ada'ya müdahale etmek istemiş fakat İngiltere'nin kabul etmemesiyle 20 Temmuz'da tek başına müdahaleyi gerçekleştirmiştir. Harekâtın başlamasıyla TMT Ada sathına dağılmış, 126 noktada direnişe geçerek, Rum askeri trafiğini ve Rum katliam girişimlerini engellemeye çalışmıştır (Mutlu, 2007: 108–109). TMT bu tarihte 10 Sancaktarlık altında, 20 Tabur, 19 Bağımsız

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

Bölük, 4 Destek Bölüğü, 9 Karargâhtan oluşmaktaydı. Bölüğü, 1 Muhafız Bölüğü, 122 Bağımsız Takımdan teşkil edilmiştir (Mutlu, 2007: 108–109).

Bu sancaklar içinde Lefkoşa, Boğaz ve Serdarlı sancakları en kuvvetli olanlardı. Lefkoşa sancağı, Yeşil Hat kuzeyindeki Türk kesimini Ortaköy – Hamitköy bölgelerini kontrol ederken, Boğaz Sancağı, Girne – Lefkoşa yolu üzerindeki Boğaz'ı ve Boğaz yakınındaki St. Hillarion Kalesi'ni kontrol altında bulunduruyordu. 1974 Harekâtında gelecek Hava indirme Tugayı'nın paraşütçüleri Lefkoşa ve Boğaz Sancaklarının sorumlu olduğu alana inecekleri için, bu iki sancak mücahitlerinin görevleri çok önemliydi. Kuzey Kıbrıs kıyıları boyunca uzanan yüksek ve ormanlık Beşparmak Dağları, incek birlikler ile denizden çıkacak birlikler arasında doğal bir engel olduğundan, Lefkoşa – Girne yolunun geçtiği Beşparmak Dağları'nın o bölgedeki tek geçidi olan Boğaz ve bunu elinde tutan Boğaz Sancağı'nın görevi daha da ağırdı. Serdarlı Sancağı ise, bulunduğu yer nedeniyle Boğaz ve Lefkoşa Sancaklarının doğu yanını korumaktaydı (Artuç, 1989: 173).

Türk Mukavemet Teşkilatı birlikleri, 20 Temmuz günü sadece bulundukları yerleri çok iyi savunmakla kalmadı, Rum birliklerinin yerlerini tespit ederek Rumları çıkarma bölgesi ve üçgen bölgede sıklet merkezi oluşturmasını önledi. Rum yönetiminin kesin neticenin alınacağı çıkarma bölgesi ve üçgen bölgenin tahmininde başarısız olmalarında, Türk Mukavemet Teşkilatı'nın etkisi çok büyüktür. Lefkoşa ve Boğaz sancakları, 20 Temmuz günü Üçgen bölgede, çok iyi bir savunma göstererek, Ada'ya gelen komando ve hava indirme tugaylarının toplanma ve intikal hareketlerini başarı ile korudular (Evcil, 1990: 56).

Sihhi ilk yardım, ulaştırma, atlayış bölgelerinin işaretlenmesi ve güvenliğin sağlanması gibi faaliyetlerde Türk kuvvetlerinin isini kolaylaştırdılar. Diğer sancaklar da savunma mevzilerini işgal ederek Rum birliklerini tespit etmişlerdir (Evcil, 1990: 56). Bozdağ bölgesindeki uçaksavarlardan biri mücahitlerin havan atışıyla susturulmuş, Zeytinlik (Templas) Türk köyüne gönderilen takviye ile 5 Rum tankının köyde girişeceği bir katliam engellenmiştir. Türk hava indirme birliklerine akşam taarruz etmeyi planlayan bir Rum komando taburu (700 mevcutlu) aksam Boğaz bölgesindeki Doğru yol Karakolu istikametinde taarruz ederek burada bulunan mücahitlerin 29'unu öldürerek bu mevki ele geçirmiştir (Mütercimler, 2003:172). 20 Temmuz günü Serdarlı'da ki mücahitlere Lefkoşa'ya gitmekte olan Rum destek grubu bölgeden geçmek isteyince çıkan çatışmada 3 mücahit hayatını kaybederken birçoğu yaralanmıştır. Harekâtın birinci günü Teşkilat mücahitlerinin direnç noktalarından Serdarlı, Magosa, Limasol, Larnaka, Erenköy ve Baf'ta Rumlar ile çatışmalar yaşanmıştır (Mütercimler, 2003: 269–273). 28 Temmuz'da Başbakan Bülent Ecevit yaptığı basın toplantısında; Rumlara verilecek tavizlerinin olmadığını açıklamıştır (Zaman, 29 Temmuz 1974). Harekât sonunda, 80 Türk köyü Rumlar tarafından işgal edilmiş, buralarda bulunan evler yıkılmış, camiler yakılmıştır (Zaman, 7 Ağustos 1974). Rumlar, ilerleyen tarihlerde saldırılarını küçükte olsa devam ettirmiştir (Zaman, 24 Ağustos 1974).

Kurulduğunda bir yeraltı teşkilatı olduğu ve ardından da gerilla örgütüne dönüştüğü değerlendirilen TMT, 1974 yılında gerçekleştirilen iki harekâta bütünüyle askeri sayılabilecek görevler icra etmiştir. 70 mücahidin hayatını kaybettiği Barış Harekâtından sonra 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur (Emircan, 2000: 90). Bunu müteakip 1 Ağustos 1976 tarihinde TMT'nin kuruluşunun 18'nci yıldönümü kutlanmış (Zaman, 1 Ağustos 1976), ardından teşkilat lağvedilerek Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'na dönüştürülmüştür (Emircan, 2000: 90).

SONUÇ

Kıbrıs Adası coğrafi olarak Anadolu'nun bir parçasıdır. Bu gerçek nedeniyle, tarihin her devrinde Anadolu'ya hâkim olan devletler, Kıbrıs'a da hâkim olma ihtiyacını hissetmişlerdir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

Avrupa, Asya ve Afrika'ya eşit uzaklıkta olması açısından dünya ana kıtası içinde merkezi bir konuma sahip bulunan Kıbrıs, Türkiye'nin hemen yanı başında, Türkiye için Akdeniz'e ve uluslar arası sulara çıkış yolu üzerindedir.

Kıbrıs sorununun temelleri, Kıbrıs'ı da "Büyük Yunanistan'ın" sınırları içerisinde gösteren ve 1796 yılında yayınlanan ilk "Megali İdea" haritasıyla birlikte atılmış, Demokrat Parti iktidarı döneminde milletlerarası bir mesele niteliğine bürünmüştür. 1963 yılında Kıbrıs Türkleri, 1959–1960 Zürih–Londra Antlaşmaları ile kurucu ortağı konumunda bulundukları Kıbrıs Cumhuriyeti'nden Rumlar tarafından, anayasal haklarının ortadan kaldırılması girişimleri sonucu fiilen dışlanmışlar ve ardından başlayan on bir yıllık süreçte sistematik şiddet eylemleri ile karşı karşıya kalmışlardır. 1955 yılında Rum EOKA faaliyetlerine karşı Türk toplumu içinde oluşturulan Volkan isimli teşkilat 1958 yılından itibaren Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) ismini alarak 1974 Barış Harekâtı'nın sonuna kadar faaliyetlerine devam etmiştir.

Ulusal bir savunma örgütü olarak kurulan TMT'nin kuruluş amacı; EOKA saldırılarına karşı Türk halkını korumak, her köyde ve yerleşim yerinde halkı organize edip savunma gurupları oluşturmak, bu gurupları eğitmek, adanın Yunanistan'a ilhakını önlemek için mücadele etmek ve silahlı bir direniş örgütlemektir. Gelişmesini son derece gizli bir şekilde yürütmüş olan teşkilat, yeraltından çıkarak silahlı mücadeleye giriştiği 1963 Kanlı Noel'ine kadar gizli kalmayı başarmıştır. 1974 Barış Harekâtında Türk Silahlı Kuvvetlerinin Ada'ya çıkan birliklerine yardımcı olan bir milis kuvveti olarak görev yapan TMT, Kıbrıs Barış Harekâtının başarıya ulaşması ve Ada'nın iki toplumlu olarak Kuzey ve Güney Kıbrıs halinde bölünmesiyle beraber Türkler üzerindeki Rum tehdidi Türk Silahlı Kuvvetleri' nin de Ada'da bulunmasının etkisiyle ortadan kalkmıştır. 1976 yılında "Kıbrıs Türk Federe Devleti"nin kurulmasıyla birlikte Kıbrıs Türklerinin ordusu olan "Kıbrıs Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı"na dönüşerek kendisine verilen tarihi misyonu tamamlamış ve tarih sahnesindeki yerini almıştır. Teşkilat, 20. yüzyıl siyasi tarihinde Doğu Akdeniz dengeleri, Kıbrıs Sorunu ve Türk – Yunan ilişkilerindeki belirleyici rolü nedeniyle çok önemli bir yer tutmaktadır. KKTC'nin temellerinin atılmasında büyük rol oynayan Türk Mukavemet Teşkilatı son dönemde sadece Kıbrıs'ın değil, Türk–Yunan ilişkilerinin ve Doğu Akdeniz'in siyasi dengelerinin de en önemli belirleyenlerinden biri olmuştur.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

- Akgün, S. (2012, Summer) "1942-1943 Arası Dönemde Kıbrıs Türk Kimliğinin İlk Kurumsallaşma Hareketleri" **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic *Volume 7/3*, Ankara.
- Albayrak, M. (2004). **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946–1960)**, Ankara, phoenix Yayınevi.
- Armaoğlu, F. (1991). **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Cilt I, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Armaoğlu, F. (1963). **(Kıbrıs Meselesi (1954 – 1959) Türk Hükümeti ve Kamuoyunun Davranışları)**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Artuç, İ. (1989). **Kıbrıs'ta Savaş ve Barış**, İstanbul, Kaştas Yayınları.
- Aydın A. (1999). **Türk Mukavemet Teşkilatı 1957–1958**, İstanbul, Yayl. Yay.
- Batur, N. (2007). **Yeniden Yaşasaydım Rauf Denktaş**, İstanbul, Doğan Kitapçılık.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

- Bekas, Y. (2003). **Kıbrıs Sorunu 1960–1974**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Emircan, Mehmet S. (2000). **Kıbrıs Türk Toprağıdır**, Ankara, Türkar Yayıncılık.
- Evcil, C. (1990). **Yavru Vatan Kıbrıs'ta Zaferin Hikâyesi**, Ankara, ATESE Yayınları,
- Fellahoglu, E. (1999). **Ulusal direnişte Baf köyleri**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.
- Fırat, M. (2004). “Kıbrıs Sorununun Gölgesinde Dostluk (1955–1960), **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, Editör: Baskın Oran, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Gazioğlu, Ahmet C. (2000). **Direnış Örgütleri, Gençlik Teşkilatı ve Sosyo Ekonomik Durum (1958–1960)**, Lefkoşa, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi.
- Gazioğlu, Ahmet C. (2000). **ENOSİS Çemberinde Türkler** (2. Baskı), Ankara, Özyurt Matbaacılık.
- Gürel, Şükrü S. (1984). **Kıbrıs Tarihi,(1878 – 1960) kolonyalizm, ulusçuluk ve uluslararası politika**, C. II, İstanbul. Kaynak Yay.
- İsmail, S. (1998). **150 Soruda Kıbrıs Sorunu**, İstanbul, Kaştas Yayınevi.
- İsmail, S. (2000). **Kıbrıs Sorununun Kökleri**, KKTC, Akdeniz Haber Ajansı Yay.
- Meray, Seha L. (1993). **Lozan Barış Konferansı**, C.V, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Mutlu, Hasan (2007). **Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Mütercimler, E. (2003). **Satılık Ada Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Bilinmeyen Yönleri**, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Sadrazam, H. (1990). **Kıbrıs'ta Var oluşMücadelemiz ve Anıtlarımız**, İstanbul.
- Sakin, S. (2014).“Kıbrıs'ın Geleceği Konusunda Menderes-Boyd Görüşmeleri” **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 9/1 Winter, Ankara,
- Tamçelik, S. (1997). **Kıbrıs'ın İngiliz İdaresine Geçışı (1878–1919)**, Lefkoşa, KKTC Cumhurbaşkanlığı Yayınları.
- Tansu, İ. (2002). **Ashında Hiç Kimse Uyumuyordu**, Ankara, Minpa Matbaacılık.
- Tolgay, A. (1998). **Fırtına ve Şafak**, Lefkoşa, Kıbrıs Türk Mücahit Derneği Yayını.
- Tuncel, H. (2005). **Kıbrıs Sarmalı**, Ankara, Ümit Yayıncılık.

Gazeteler

Bozkurt

Halkın Sesi

Zaman

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Çini Şimşek, D., (2015). “Kıbrıs Basınında Türk Mukavemet Teşkilatı ve Kıbrıs Meselesindeki Rolü (Halkın Sesi, Zaman, Bozkurt)/ The Role Of The Organization And The Cyprus Turkish Cypriot Press Strength Issue (Halkın Sesi, Zaman, Bozkurt)”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. H. Ömer Karpuz Armağanı), Volume 10/13 Fall 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8975>, p. 249-262.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 13 Fall 2015

